

Vergaderjaar 2024–2025

36 625 K

Wijziging van de begrotingsstaat van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) voor het jaar 2024 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL	2
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	3
1	Leeswijzer	3
2	Het beleid	4
2.1	Voorstel van wet	4
2.2	Uitgavenmutaties	5
2.3	Ontvangstenmutaties	6
2.4	Budgettaire gevolgen van beleid	7

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Artikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2024 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (K).

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

DE MINISTER VAN DEFENSIE,

R.P. Brekelmans

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende 2e suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de suppletoire begroting september 2024 van hoofdstuk K van de begroting van het Rijk.

In deze 2e suppletoire begroting van het Defensiematerieelbegrotingsfonds zijn de besluiten van het kabinet uit de Najaarsnota verwerkt. Deze suppletoire wet dient dan ook in samenhang te worden gezien met de Najaarsnota.

In paragraaf 2.1 wordt de cijfermatige aansluiting ten opzichte van de suppletoire begroting september uiteengezet. Vervolgens worden in paragraaf 2.2 en 2.3 de uitgaven- en ontvangstenmutaties toegelicht. Afsluitend is in paragraaf 2.4 per artikel een tabel opgenomen met daarin de budgettaire gevolgen van beleid en de uitgaven- en ontvangstenmutaties. Per artikel worden de mutaties groter dan of gelijk aan onderstaande staffel op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

2 Het beleid

2.1 Voorstel van wet

Met het onderhavige wetsvoorstel wordt voorgesteld de uitgavenbegroting 2024 van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) ten opzichte van de suppletoire begroting september, zoals ingediend op Prinsjesdag, met een bedrag van € 75,6 miljoen te verhogen. Voor het begrotingsbedrag van de ontvangsten 2024 wordt voorgesteld dit met € 14,3 miljoen te verhogen. Dit leidt voor het Defensiematerieelbegrotingsfonds tot een uitgavenbudget van € 8.318,5 miljoen en een ontvangstenbudget van € 870,4 miljoen. De begroting voor de in 2024 aan te gane verplichtingen stijgt met € 2.221,5 miljoen tot € 22.934,8 miljoen.

Deze stijging wordt veroorzaakt door het naar voren halen van verplichtingenruimte voor versnelde contractvastleggingen. Deze verplichtingen werden geraamd voor latere jaren en worden met deze tweede suppletoire begroting toegevoegd aan de begroting 2024 en met de Nota van Wijzigingen op de ontwerpbegroting in de jaren 2025 en verder afgeboekt. De versnelling van de verplichtingen is nog wel met onzekerheden omgeven omdat Defensie voor een aantal grote projecten van derden afhankelijk is. Het gaat om projecten van aanzienlijke budgettaire omvang zoals het project Vervanging Medium Utility Helicopters en Vervanging Medium Range Air Defence (MRAD) & Short Range Air Defence (SHORAD). Indien een van deze projecten vertraagt, leidt dat direct tot een aanzienlijke onderrealisatie op het verplichtingenbudget in 2024. Met de in deze tweede suppletoire begroting voorgestelde verplichtingenbijstelling wordt vastgehouden aan een ambitieuze verplichtingenraming om zo mogelijkheden tot versnelling met beide handen aan te grijpen in plaats van deze af te moeten remmen a.g.v. het niet beschikbaar hebben van verplichtingenbudget.

De cijfermatige aansluiting ten opzichte van de incidentele suppletoire begroting 2024 op Prinsjesdag is als volgt:

Uitgaven (in duizend euro)	
Stand suppletoire begroting september 2024	€ 8.242.872
Wijzigingen 2 ^e suppletoire begroting 2024	€ 75.631
Stand Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) in de najaarsnota 2024	€ 8.318.503

Ontvangsten (in duizend euro)	
Stand suppletoire begroting september 2024	€ 856.038
Wijzigingen 2 ^e suppletoire begroting 2024	€ 14.343
Stand Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) in de najaarsnota 2024	€ 870.381

2.2 Uitgavenmutaties

Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2024 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)		
Omschrijving	Artikel	Totaal
Stand begroting 2024 (inclusief NvW)		10.923.657
Mutaties 1e suppletoire begroting 2024		- 1.113.064
Stand 1e suppletoire begroting 2024		9.810.593
Mutaties suppletoire begroting september		- 1.567.721
Stand suppletoire begroting september		8.242.872
Belangrijkste suppletoire mutaties		
1. Vermoedelijk beloop investeringen		- 1.452.207
1a. Waarvan Defensiebreed materieel (inclusief kennis en innovatie)	1	- 547.498
1b. Waarvan Maritiem materieel	2	- 211.742
1c. Waarvan Land materieel	3	- 255.845
1d. Waarvan Lucht materieel	4	- 137.098
1e. Waarvan Infrastructuur en vastgoed	5	- 153.686
1f. Waarvan investeringen IT	6	- 146.338
2. Vermoedelijk beloop instandhoudingsuitgaven	1 t/m 6	55.995
3. Interdepartementale budgetoverhevelingen	1, 4, 6	- 2.135
4. SecurityFund	1	- 25.000
5. Over-/onderprogrammering	1 t/m 6	1.495.138
6. Overige mutaties	8	3.840
Stand tweede suppletoire begroting 2024		8.318.503

Toelichting overzicht belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties

1. Vermoedelijk beloop investeringen

In deze tweede suppletoire begroting worden de ramingen van de investeringen aangepast op de verwachte realisatie ultimo 2024. Vanwege met name krapte op de arbeidsmarkt en krapte op de Defensiemarkten verlopen projecten niet volgens de planning. Dit betekent dat investeringsbudgetten die dit jaar niet meer gerealiseerd worden, worden doorgeschoven naar een later begrotingsjaar. Deze bijstellingen in de investeringen doen zich voor op alle investeringsartikelen van het DMF - dit zijn de artikelen 1 tot en met 6 (zie in bovenstaande tabel 1a tot en met 1f). In de toelichting bij de afzonderlijke begrotingsartikelen wordt nader ingegaan op de afzonderlijke projecten.

2. Vermoedelijk beloop instandhoudingsuitgaven

De raming voor de instandhoudingsuitgaven van alle investeringsprojecten op het DMF is geactualiseerd. Per saldo worden de instandhoudingsuitgaven op het DMF met € 56,0 miljoen opwaarts bijgesteld. Met deze bijstelling is de raming van de instandhoudingsuitgaven bijgesteld voor de verwachte realisatie in dit begrotingsjaar. De opwaartse bijstelling is gelijk aan de optelling van de instandhoudingsuitgaven op de afzonderlijke artikelen in het DMF. In de toelichting bij deze artikelen wordt nader ingegaan op deze bijstellingen.

3. Interdepartementale budgetoverhevelingen

Als gevolg van verschillende afzonderlijke budgetoverhevelingen met andere departementale begrotingen, neemt het begrotingstotaal van het DMF met per saldo € 2,1 miljoen af. De budgetoverhevelingen vinden plaats op de artikelen Defensiebreed Materieel, Lucht Materieel en IT in het DMF.

4. SecurityFund

Om reeds in 2024 invulling te geven aan de strategische samenwerking met de industrie wordt het reeds aan het parlement aangekondigde Security Fund opgericht bij de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM). Omdat het Ministerie van Economische Zaken aandeelhouder is van de BOM en de juiste juridische grondslag heeft wordt het fondsvermogen van € 25,0 miljoen hiernaar overgeheveld teneinde het als een subsidie uit te keren aan de BOM.

5. Over-/onderprogrammering

Met de actualisatie van de uitgaven voor de projecten zijn de uitgaven aangepast aan de verwachte realisaties van de projecten. Dit betekent dat de raming van de investeringen zodanig neerwaarts is aangepast, dat van overprogrammering geen sprake meer is. Zodoende is de overprogrammering in het geheel teruggebracht naar nul, met uitzondering van het artikel Land Materieel vanwege een versnelling van de met de Voorjaarsnota 2024 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2023-2024, [36 550, nr. 1](#)) beschikbaar gestelde additionele financiële middelen voor prioritaire versterking in luchtverdediging en munitie. Met deze suppletoire begroting wordt het verplichtingenbudget naar boven bijgesteld. Daarbij wordt eveneens rekening gehouden met betalingen in 2024. Deze uitgaven zijn planmatig niet verwerkt. Door onderprogrammering te voeren blijft voldoende budget beschikbaar op artikelniveau voor eventuele uitgaven voor dit project.

6. Overige mutaties

Het betreft een bijstelling op artikel 8 van de overige uitgaven. De verdeling naar afzonderlijke projecten vindt dit jaar niet meer plaats.

2.3 Ontvangstenmutaties

Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2024 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)		
Omschrijving	Artikel	Totaal
Stand begroting 2024 (inclusief NvW)		10.923.657
Mutaties 1e suppletoire begroting 2024		- 1.112.147
Stand 1e suppletoire begroting 2024		9.811.510
Mutaties suppletoire begroting september		- 8.955.472
Stand suppletoire begroting september		856.038
Belangrijkste suppletoire mutaties		
Ontvangsten Maritiem Materieel	2	11.689
Overige ontvangstenmutaties	1, 5	2.654
Stand tweede suppletoire begroting 2024		870.381

Toelichting overzicht belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties

Ontvangsten Maritiem Materieel

Het budget voor ontvangsten is met € 14,3 miljoen verhoogd. Dit komt voornamelijk door een verhoging van de ontvangsten van € 11,7 miljoen op het Artikel Maritiem Materieel als gevolg van verhoogde BTW-ontvangsten (€ 4,4 miljoen), subsidie FRONTEx (€ 1,5 miljoen) en overige verrekeningen met derden.

2.4 Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 1 Defensiebreed Materieel

Artikel 1 Defensiebreed Materieel (bedragen x € 1.000)				
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Verplichtingen	1.861.668	265.347	2.127.015
	Uitgaven	1.727.889	- 200.104	1.527.785
1.11	Verwerving	1.229.764	- 488.836	740.928
	<i>Opdrachten</i>	<i>1.229.764</i>	<i>- 488.836</i>	<i>740.928</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	13.636	- 13.636	0
	Verwerving: realisatie	1.216.128	- 475.200	740.928
1.12	Instandhouding	632.074	15.839	647.913
	<i>Opdrachten</i>	<i>632.074</i>	<i>15.839</i>	<i>647.913</i>
	Instandhouding Materieel	632.074	15.839	647.913
1.13	Kennis en Innovatie	195.806	- 88.317	107.489
	<i>Bekostiging</i>	<i>195.806</i>	<i>- 88.317</i>	<i>107.489</i>
	Bijdrage grote onderzoeksfaciliteiten	40.770	- 23.891	16.879
	Technologieontwikkeling	84.178	- 31.701	52.477
	Kennisgebruik	4.713	- 2.832	1.881
	Kort Cyclische Innovatie	66.145	- 29.893	36.252
1.14	Reserve Valutaschommelingen	31.455	0	31.455
	<i>Storting/ onttrekking begrotingsreserve</i>	<i>31.455</i>	<i>0</i>	<i>31.455</i>
	Storting/ onttrekking begrotingsreserve	31.455	0	31.455
1.16	Over-/ onderprogrammering	- 361.210	361.210	0
	<i>Fonds</i>	<i>- 361.210</i>	<i>361.210</i>	<i>0</i>
	Fonds	- 361.210	361.210	0
	Ontvangsten	81.027	6.342	87.369

In totaal is voor 2024 100 % juridisch verplicht en 0 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget. Het huidige percentage juridisch verplicht wordt nog nader gezien in samenhang met veranderende leverschema's, en biedt daarmee richting de Slotwet geen zekerheid over de uiteindelijke realisatie op dit artikel.

Artikel 1 Defensiebreed

Toelichting op de verplichtingen

Per saldo zijn de verplichtingen met € 265,3 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het naar boven bijstellen van de verplichtingen voor het project Operationele infrastructuur voor de snel inzetbare eenheden van de krijgsmacht met € 97,1 miljoen. De verwachte contractering via NATO Support and Procurement Agency (NSPA) is de afgelopen 3 jaar telkens verschoven. Naar verwachting wordt deze verplichting dit jaar aangegaan. Hiervoor wordt de benodigde verplichtingenruimte naar voren gehaald. Voor het project Oefen & Operationele Munitie (€ 30,0 miljoen) is de verplichting op basis van de laatste inzichten in het juiste verplichtingenritme gezet. Daarnaast is het budget met

€ 24,4 miljoen naar boven bijgesteld als gevolg van additionele bestellingen op het voertuig 12kN Manticore en containers bij het project Defensiebrede Vervanging Wielvoertuigen (DVOW).

Daarnaast vinden er bij afzonderlijke projecten herfaseringen van de verplichtingen plaats, dit leidt tot een opwaartse bijstelling van per saldo € 38,8 miljoen.

Toelichting op de uitgaven

Per saldo zijn de uitgaven met € 200,1 miljoen neerwaarts bijgesteld. Deze neerwaartse bijstelling wordt hieronder toegelicht.

Verwerving

Per saldo zijn de uitgaven voor verwerving met € 488,8 naar beneden bijgesteld. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een lager budget in de realisatiefase (€ 475,2 miljoen) vanwege vertragingen bij verschillende afzonderlijke investeringsprojecten. Het budget voor het project Defensiebrede Vervanging Wielvoertuigen (DVOW) is met € 109,6 miljoen verlaagd. Dit project bestaat uit verschillende deelprojecten en is vertraagd door leveringsproblemen bij diverse deelprojecten, dit zorgt voor verschuiving van de uitgaven naar latere jaren. Bij het programma Aanvulling inzetvoorraden munitie is € 105,5 miljoen naar 2025 verschoven. Munitieleveringen voor de inzetvoorraad die eerder in 2024 werden verwacht schuiven door naar 2025. In algemene zin is er veel concurrentie op munitie en hoewel de leveringen toenemen schuiven er nog steeds munitieleveringen naar een later tijdstip. Het budget voor project Couter UAS is met € 41,3 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit bedrag zou in 2024 tot realisatie komen maar door vertragingen in leveringen worden de aankopen in begin 2025 verwacht.

Door vertragingen in de projecten Defensie Beveiligings en Bewakings Systeem (DBBS) en Civiele Dienst Auto's (CDAU) zijn de budgetten met € 61,2 miljoen en € 38,4 miljoen verlaagd. DBBS heeft vertraging opgelopen bij het uitrollen van het project. Het project CDAU heeft het budget niet volledig kunnen realiseren door hoge overloop uit 2023 die door stagnatie in leveringen is ontstaan. Deze stagnatie duurt voort in 2024.

De bijstelling van het budget wordt naast de bovengenoemde aanpassingen verklaard door een bijdrage van € 25,0 miljoen aan het Ministerie van Economische Zaken m.b.t. Het SecurityFund om reeds in 2024 invulling te geven aan de strategische samenwerking met de industrie.

Tot slot is het budget € 82,1 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege de overheveling van deze middelen naar de realisatiefase en instandhouding op andere artikelen binnen het DMF en het doorschuiven van projecten in voorbereiding naar latere jaren.

Kennis en innovatie

Het budget voor kennis en innovatie wordt € 88,3 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het doorschuiven van budgetten naar 2025 van projecten die in 2024 niet meer tot realisatie komen. Vanwege het tekort op onder andere inkooppersoneel worden werkzaamheden op het gebied van contractvorming later uitgevoerd.

Instandhouding

De instandhoudingsuitgaven voor Defensiebreed materieel worden per saldo met € 15,8 miljoen naar boven bijgesteld. Deze bijstelling wordt grotendeels verklaard door overhevelingen vanuit andere artikelen en de Defensiebegroting (X) vanwege personele uitbreidingen en ten behoeve van het instandhouden van projecten. De grootste hiervan is een overheveling vanuit de realisatiefase artikel 3 Land Materieel ten behoeve van aanvullende kleding Korps Commandotroepen (€ 6,1 miljoen).

Toelichting op de over-/onderprogrammering

Met de actualisatie van de uitgaven voor de projecten op dit artikel zijn de uitgaven aangepast aan de verwachte realisaties van de projecten. Dit betekent dat de raming van de investeringen zodanig opwaarts is aangepast, dat van overprogrammering geen sprake meer is. Zodoende is de overprogrammering in het geheel teruggebracht naar nul.

Beleidsartikel 2 Maritiem Materieel

Artikel 2 Maritiem Materieel (bedragen x € 1.000)				
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
		6.557.481	1.585	6.559.066
	Uitgaven	1.154.782	39.502	1.194.284
2.11	Verwerving	1.110.297	- 211.742	898.555
	<i>Oprichtingen</i>	<i>1.110.297</i>	<i>- 211.742</i>	<i>898.555</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	23.035	- 23.035	0
	Verwerving: onderzoeksfase	1.172	- 1.172	0
	Verwerving: realisatie	1.086.090	- 187.535	898.555
2.12	Instandhouding	282.578	13.151	295.729
	<i>Oprichtingen</i>	<i>282.578</i>	<i>13.151</i>	<i>295.729</i>
	Instandhouding Materieel	282.578	13.151	295.729
2.16	Over-/ onderprogrammering	- 238.093	238.093	0
	<i>Fonds</i>	<i>- 238.093</i>	<i>238.093</i>	<i>0</i>
	Fonds	- 238.093	238.093	0
	Ontvangsten	19.354	11.689	31.043

In totaal is voor 2024 100 % juridisch verplicht en 0 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget. Het huidige percentage juridisch verplicht wordt nog nader bezien in samenhang met veranderende leverschema's, en biedt daarmee richting de Slotwet geen zekerheid over de uiteindelijke realisatie op dit artikel.

Toelichting op de verplichtingen

Het budget voor de verplichtingen voor Maritiem Materieel is per saldo met € 1,6 miljoen naar boven bijgesteld. Dit wordt enerzijds verklaard doordat verplichtingen in 2024 worden aangegaan (€ 48,0 miljoen) voor de instandhouding voor 2025 en latere jaren. Dit betreft voornamelijk kleine contracten van herbevoorrading, uitbesteding van onderhoud en overige diensten. Anderzijds wordt het verplichtingenbudget verlaagd, omdat er verträgen hebben plaatsgevonden op kleine, niet DMP-plichtige projecten en Verandering en Innovatie (V&I) ter hoogte van € 23,0 miljoen en herfaseringen op het project Vervanging hulpvaartuigen (€ 23,4 miljoen).

Toelichting op de uitgaven

Per saldo zijn de uitgaven met € 39,5 miljoen naar boven bijgesteld. Deze bijstelling wordt hieronder toegelicht.

Verwerving

De raming voor de verwervingsprojecten is met € 211,7 miljoen naar beneden bijgesteld. Deze verlaging wordt grotendeels verklaard door verträgen bij verschillende afzonderlijke verwervingserprojecten. Het budget voor Verwerving Anti Submarine Warfare (ASW-)fregatten van 2024 is verschoven naar 2025 (€ 98,0 miljoen), doordat een aantal aanbestedingen op het gebied van de Sensoren Wapens en Communicatie (SEWACO) deelprojecten is vertraagd. Deze vertraging wordt veroorzaakt door de overspannen defensiemarkt en complexe onderhandelingen. Vooralsnog heeft dit geen gevolgen voor de planning en technische uitvoering van het project.

Daarnaast is het budget voor project ESSM Block 2: verwerving en integratie (commercieel vertrouwelijk) naar beneden bijgesteld door opgelopen vertraging bij de leverancier. De eerste twee milestones van de planning verschuiven hierdoor naar 2025.

De oplevering van het project Verwerving Combat Support Ship (CSS) (commercieel vertrouwelijk) heeft vertraging opgelopen. De betalingen aan de leverancier vinden daardoor later plaats, deze verschuiven naar 2025.

Voor het project Instandhoudingsprogramma Luchtverdedigings- en Commandofregatten (IP LC-)fregatten vindt een schuif van € 26,3 miljoen plaats naar latere jaren. De oorzaak van deze schuif is vertraging in de werkzaamheden voor het instandhoudingsprogramma van een van de fregatten.

Bij het project Verwerving Maritime Strike heeft een herfasering plaatsgevonden van € 24,6 miljoen naar latere jaren. Deze herfasering wordt veroorzaakt door uitstel van de testlancering naar 2025.

Daarnaast vinden bij diverse afzonderlijke projecten herfaseringen plaats en is er sprake van een aantal kleinere mutaties.

Ook heeft zich een aantal overhevelingen voorgedaan naar andere artikelen ten behoeve van uitgaven aan projecten die op andere artikelen verantwoord worden (€ 10,8 miljoen). De grootste hiervan is een overheveling naar de realisatiefase artikel 5 Infrastructuur en Vastgoed ten behoeve aanpassingen aan de Marinierskazerne Savaneta (€ 7,0 miljoen). Daarnaast is het budget van projecten in de voorbereidingsfase met € 23,0 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege het overheveling van deze middelen naar de realisatiefase en instandhouding op andere artikelen binnen het defensiematerieelbegrotingsfonds en het doorschuiven van projecten in voorbereiding naar latere jaren

Daartegenover staat dat uitgavenbudget voor het project Vervanging Onderzeeboten (commercieel vertrouwelijk) naar voren is gehaald vanuit 2025, dit in verband met de eerste deelbetaling. Dit budget kon naar voren worden geschoven nadat het contract met Naval Group was afgesloten, daarna is het contractueel afgesproken voorschot betaald. Het budget wat hiervoor was begroot in 2025 is naar 2024.

Instandhouding

Bij instandhouding is het budget met € 13,2 miljoen opgehoogd. Dit wordt veroorzaakt door het toevoegen van budget (€ 10,5 miljoen) uit de Defensiebegroting artikel 2, omdat onderhoudswerkzaamheden vanwege het tekort op personeel worden uitbesteed. Verder is het uitgavenbudget verhoogd, vanwege de incidentele meerontvangst (€ 10,2 miljoen) als gevolg van hogere BTW-ontvangsten voor uitgaven die CZSK heeft gedaan voor andere defensieonderdelen, tweeden en derden. Daarentegen is er vertraging bij de uitvoering van een onderhoudsproject van onderzeeboten, waardoor € 6,9 miljoen is verschoven van 2024 naar 2025. Het restant betreft een verlaging door diverse kleine mutaties.

Toelichting op de Over-/onderprogrammering

Met de actualisatie van de uitgaven voor de projecten op dit artikel zijn de uitgaven aangepast aan de verwachte realisaties van de projecten. Dit betekent dat de raming van de investeringen zodanig opwaarts is

aangepast, dat van overprogrammering geen sprake meer is. Zodoende is de overprogrammering in het geheel teruggebracht naar nul (verlaging van € 238,1 miljoen).

Ontvangsten

Het budget voor Ontvangsten is met € 11,7 miljoen verhoogd als gevolg van ontvangen subsidie FRONTEX (€ 1,5 miljoen), verhoogde BTW-ontvangsten (€ 4,4 miljoen) en overige verrekeningen met derden.

Beleidsartikel 3 Land Materieel

Artikel 3 Land Materieel (bedragen x € 1.000)				
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Verplichtingen	5.484.270	1.033.613	6.517.883
	Uitgaven	1.535.567	- 87.577	1.447.990
3.11	Verwerving	1.049.308	- 255.845	793.463
	<i>Opdrachten</i>	<i>1.049.308</i>	<i>- 255.845</i>	<i>793.463</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	39.302	- 39.302	0
	Verwerving: realisatie	1.010.006	- 216.543	793.463
3.12	Instandhouding	411.186	- 42.170	369.016
	<i>Opdrachten</i>	<i>411.186</i>	<i>- 42.170</i>	<i>369.016</i>
	Instandhouding Materieel	411.186	- 42.170	369.016
3.16	Over-/ onderprogrammering	75.073	210.438	285.511
	<i>Fonds</i>	<i>75.073</i>	<i>210.438</i>	<i>285.511</i>
	Fonds	75.073	210.438	285.511
	Ontvangsten	2.500	0	2.500

Voor 2024 is 97% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Land Materieel worden per saldo met € 1.033,6 miljoen opwaarts bijgesteld. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het naar voren halen van verplichtingenbudget voor het project Vervanging Medium Range Air Defence (MRAD) & Short Range Air Defence (SHORAD) (commercieel vertrouwelijk). Het afronden van de D-fase is voorzien in Q4-2024 met aansluitend contracttekening in december. Daarnaast is het verplichtingenbudget opgehoogd om verplichtingen aan te kunnen gaan voor munitie MRAD & SHORAD en sensors CRAM (commercieel vertrouwelijk). Met de Voorjaarsnota 2024 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2023-2024, [36 550, nr. 1](#)) zijn additionele financiële middelen beschikbaar gekomen voor prioritaire versterking in luchtverdediging en munitie.

Daartegenover staat dat bij afzonderlijke projecten herfaseringen van de verplichtingen plaatsvinden, dit leidt tot een neerwaartse bijstelling van per saldo € 551,8 miljoen. Zo is het verplichtingenbudget voor de aanschaf van 41 extra Boxer Groot pantserwielvoertuigen (GPW, Boxer) (commercieel vertrouwelijk), voortkomend uit de Defensienota 22, naar latere jaren verschoven door herprioritering in het Boxerprogramma. Dit als gevolg van de verwerving van 71 stuks Boxer-plus Groot pantserwielvoertuigen (Defensienota 24). Doordat het project Midlife Update (MLU) Bushmaster (commercieel vertrouwelijk) in heroverweging is genomen (MLU zou langer duren dan de eerste levering Vervanging Bushmaster) is de planning uitgelopen en de verplichting verplaatst naar 2025.

Toelichting op de uitgaven

Per saldo zijn de uitgaven met € 87,6 miljoen naar beneden bijgesteld. Deze bijstelling wordt hieronder toegelicht en wordt verklaard door de neerwaartse bijstelling van het verwerving- en instandhoudingsbudget enerzijds, en het bijstellen van de over- en onderprogrammering anderzijds.

Verwerving

De raming voor de investeringsprojecten is met € 255,8 miljoen naar beneden bijgesteld. Deze verlaging komt voort uit vertragingen bij verschillende afzonderlijke investeringsprojecten. Zo is het budget voor de Midlife Update (MLU) Fennek (commercieel vertrouwelijk) naar beneden bijgesteld. Door vertraging in de productie bij de leverancier is een nieuw lever- en betaalschema opgesteld en het budget verschoven naar latere jaren.

Daarnaast is het uitgavenbudget voor Counter Improvised Explosive Devices (C-IED) blok 3 verlaagd met € 27,7 miljoen en verschoven naar 2025. Dit wordt veroorzaakt door een verschuiving van het deelproject Route Clearance Package (RCP) naar 2025.

Tevens vinden er verschuivingen plaats naar 2025 voor het commercieel vertrouwelijke project Aanvulling inzetvoorraad munitie als gevolg van vertragingen van de leveringen en vinden bij verschillende afzonderlijke projecten herfaseringen plaats (per saldo € 133,4 miljoen).

Verder heeft een aantal overhevelingen tussen andere artikelen en de Defensiebegroting plaatsgevonden ten behoeve van personele uitbreidingen of instandhoudingsuitgaven als gevolg van verschillende projecten waarvan de instandhouding op andere artikelen plaatsvindt. Dit betreft per saldo een neerwaartse bijstelling van € 40,1 miljoen. De overheveling van € 6,1 miljoen naar artikel 1 Defensiebreed Materieel ten behoeve van aanvullende kleding Korps Commandotroepen is daar een voorbeeld van.

Ook is het budget in voorbereiding met € 36,9 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege het overhevelen van deze middelen naar de realisatiefase en instandhouding op andere artikelen binnen het defensiematerieelfonds en het doorschuiven van projecten in voorbereiding naar latere jaren.

Daartegenover staat een overheveling van € 30,0 miljoen vanuit de instandhouding. Dit is veroorzaakt doordat er versnelling heeft plaatsgevonden bij maatregelen elders op de begroting. Hiervoor hebben budget overhevelingen plaatsgevonden welke met deze middelen worden gecompenseerd. Voorbeelden van versnelde maatregelen zijn de revitalisering van de Bernhardkazerne, aanvullende kleding voor het Korps Commando Troepen en meeliften met het contract van het CLSK voor Nato Support and Procurement Agency (NSPA) om de inzetbaarheid van de Patriot aanzienlijk te verbeteren.

Daarnaast vinden bij diverse afzonderlijke projecten herfaseringen plaats en is er sprake van een aantal kleinere mutaties (per saldo € 3,4 miljoen).

Instandhouding

Bij de instandhouding is het budget met € 42,2 miljoen verlaagd. Dit is het gevolg van een overheveling van € 30,0 miljoen naar verwerving en een overheveling voor de verwerving van wisselvoorraad van Battlefield Management System (BMS), hard en software, van € 12,5 miljoen. Het restant wordt verklaard door een aantal kleinere mutaties.

Toelichting op de over-/onderprogrammering

Met de actualisatie van de uitgaven voor de projecten op dit artikel zijn de uitgaven aangepast aan de verwachte realisaties van de projecten. Er wordt rekening gehouden met betalingen in 2024 voor de versnelling van de met de Voorjaarsnota 2024 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2023-2024, [36 550, nr. 1](#)) beschikbaar gestelde additionele financiële middelen voor prioritaire versterking in luchtverdediging en munitie. Deze uitgaven zijn planmatig niet verwerkt. Door onderprogrammering te voeren blijft voldoende budget beschikbaar op artikelniveau voor eventuele uitgaven voor dit project.

Beleidsartikel 4 Lucht Materieel

Artikel 4 Lucht Materieel (bedragen x € 1.000)				
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Verplichtingen	4.147.936	771.973	4.919.909
	Uitgaven	1.747.366	143.816	1.891.182
4.11	Verwerving	1.475.544	- 132.098	1.343.446
	<i>Opdrachten</i>	<i>1.475.544</i>	<i>- 132.098</i>	<i>1.343.446</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	27.127	- 27.127	0
	Verwerving: realisatie	1.448.417	- 104.971	1.343.446
4.12	Instandhouding	538.020	9.716	547.736
	<i>Opdrachten</i>	<i>538.020</i>	<i>9.716</i>	<i>547.736</i>
	Instandhouding Materieel	538.020	9.716	547.736
4.16	Over-/ onderprogrammering	- 266.198	266.198	0
	<i>Fonds</i>	<i>- 266.198</i>	<i>266.198</i>	<i>0</i>
	Fonds	- 266.198	266.198	0
	Ontvangsten	12.618	0	12.618

In totaal is voor 2024 100 % juridisch verplicht en 0 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget. Het huidige percentage juridisch verplicht wordt nog nader bezien in samenhang met veranderende leverschema's, en biedt daarmee richting de Slotwet geen zekerheid over de uiteindelijke realisatie op dit artikel.

Toelichting op de verplichtingen

Per saldo worden de verplichtingen voor Lucht Materieel met € 772,0 miljoen opwaarts bijgesteld. Deze bijstelling wordt grotendeels verklaard door het naar voren halen van verplichtingenbudget. De projecten waar dit betrekking op heeft worden hieronder toegelicht.

Het contract voor het project Vervanging Medium Utility Helicopters (commercieel vertrouwelijk) kan sneller dan aanvankelijk gepland worden getekend. Hiervoor wordt verplichtingenruimte van 2025 naar 2024 verschoven. Voor het project Anti-A2AD Capaciteit F-35 (commercieel vertrouwelijk) houdt de ophoging verband met de laatste fase van de aanbesteding voor de AARGM-ER raket aan het einde van dit jaar. In het begin van het jaar was niet duidelijk of de Letter of Offer and Acceptance (LOA) in 2024 gegund kon worden.

Voor het project Vervanging Tactische Luchttransport Capaciteit (commercieel vertrouwelijk) is de verwachting dat contracten voor de «training means» en «electronic warfare» nog dit jaar getekend worden. Hiervoor wordt verplichtingenruimte naar 2024 verschoven.

Voor het project Bewapening MQ-9 (commercieel vertrouwelijk) is het verplichtingenbudget verhoogd. Dit komt enerzijds door de hoogte van de definitieve offerte prijs.

Daartegenover staan een aantal neerwaartse mutaties waarmee verplichtingenbudget naar achter wordt geschoven (per saldo € 505,3 miljoen). Het gaat onder andere om de projecten F 35: Verwerving Middellange tot lange

afstandsruket (€ 141,9 miljoen) waarvan de Letter of Offer and Acceptance (LOA) is verstraagd. Deze zal niet dit jaar, maar pas in het eerste kwartaal of tweede kwartaal van 2025 worden getekend.

Van het project Strategische Lucht-Grondbewapening F-35 / F-35 Tactische bewapening is de opstart verschoven naar 2025, wat zorgt voor een neerwaartse bijstelling van € 65,0 miljoen. Voor het project Apache Remanufacture upgrade is het verplichtingenbudget doorgeschoven met € 58,5 miljoen, wegens beperkte beschikbaarheid aan de zijde van de Amerikaanse overheid. De verplichting valt onder een Foreign Military Sales (FMS) case waar instemming van het Amerikaanse Congress voor moet worden afgegeven. Het project moet nog opgestart worden. Invulling van de behoefte is naar latere jaren verschoven.

Toelichting op de uitgaven

Per saldo zijn de uitgaven met € 143,8 miljoen naar boven bijgesteld. Deze bijstelling wordt hieronder toegelicht.

Verwerving

De raming voor de investeringsprojecten is met € 132,1 miljoen naar beneden bijgesteld. Deze verlaging komt voort uit vertragingen bij verschillende verwervingsprojecten. Een aantal van deze projecten wordt hieronder toegelicht.

Bij het project Verwerving F-35 is vertraging veroorzaakt vanwege bijstelling op de infra projecten en verschuiven de uitgaven naar 2025. Dit resulteert in een neerwaartse bijstelling van € 54,6 miljoen. Het budget verwerving realisatie is verder verlaagd met € 56,1 miljoen. Deze verlaging komt voort uit vertragingen bij verschillende afzonderlijke investeringsprojecten. Het betreft hier projecten op het gebied van kort cyclische innovatie, Space Beleidskader Inzet Voorraden en C-systemen.

Tot slot is het budget voor projecten in de voorbereidingsfase met € 27,1 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege het overhevelen van deze middelen naar de realisatiefase en instandhouding op andere artikelen binnen het DMF en het doorschuiven van projecten in voorbereiding naar latere jaren.

Toelichting op de over-/onderprogrammering

Met de actualisatie van de uitgaven voor de projecten op dit artikel zijn de uitgaven aangepast aan de verwachte realisaties van de projecten. Dit betekent dat de raming van de investeringen zodanig opwaarts is aangepast, dat van overprogrammering geen sprake meer is. Zodoende is de overprogrammering in het geheel teruggebracht naar nul.

Beleidsartikel 5 Infrastructuur en Vastgoed

Artikel 5 Infrastructuur en Vastgoed (bedragen x € 1.000)				
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Verplichtingen	1.101.436	109.495	1.210.931
	Uitgaven	965.562	94.584	1.060.146
5.11	Verwerving	637.812	- 153.686	484.126
	<i>Opdrachten</i>	<i>637.812</i>	<i>- 153.686</i>	<i>484.126</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	14.667	- 14.667	0
	Verwerving: realisatie	623.145	- 139.019	484.126
5.12	Instandhouding	544.101	31.919	576.020
	<i>Opdrachten</i>	<i>544.101</i>	<i>31.919</i>	<i>576.020</i>
	Instandhouding Infrastructuur	544.101	31.919	576.020
5.16	Over-/ onderprogrammering	- 216.351	216.351	0
	<i>Fonds</i>	<i>- 216.351</i>	<i>216.351</i>	<i>0</i>
	Fonds	- 216.351	216.351	0
	Ontvangsten	28.240	- 3.688	24.552

Voor 2024 is 94% juridisch verplicht ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget van Infrastructuur en Vastgoed is per saldo met € 109,5 miljoen naar boven bijgesteld. Hiervan hangt € 67,2 miljoen samen met de hieronder toegelichte uitgaven. Het overige verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door het naar voren halen van verplichtingenbudget naar 2024 omdat contracten eerder zullen worden aangegaan dan aanvankelijk geraamd.

Toelichting op de uitgaven

Per saldo zijn de uitgaven met € 94,6 miljoen naar boven bijgesteld. Deze bijstelling wordt verklaard door een neerwaartse bijstelling van de investeringsbudgetten en het omhoog bijstellen van de instandhoudingsuitgaven enerzijds en de overprogrammering anderzijds.

Verwerving

Het budget voor de investeringen in de realisatiefase is per saldo met € 139,0 miljoen naar beneden bijgesteld.

De realisatie van een aantal projecten is van 2024 verschoven naar latere jaren (€ 176,4 miljoen) en de hiermee samenhangende budgetten schuiven mee. Dit betreft onder andere Programmakosten Transformatie Vastgoed Defensie (€ 16,0 miljoen), Herbeleggingsplan Vastgoed Defensie (HVD) Reductie vastgoed footprint (€ 15,5 miljoen), Werkpakket (WP) 1.1 Revitalisering vliegbasis Woensdrecht (€ 13,5 miljoen), Werkpakket (WP) 1.1 Revitalisering Bernhardkazerne (€ 13,4 miljoen), Technology Center Land Leusden (Matlogco) (€ 13,4 miljoen), Nieuwbouw EMC en Antenne Meetruimte LCW (€ 12,1 miljoen), Herinrichting Kamp Nieuw Millingen (€ 10,1 miljoen) en een verhoging van het budget voor de huisvesting van de MIVD

(€ 10,0 miljoen). Het overige verschil wordt veroorzaakt door een groot aantal kleine herschikkingen die leiden tot een verlaging van het budget met € 92,4 miljoen.

Daarnaast zijn er ook mutaties die geleid hebben tot een verhoging van het budget voor de investeringen in realisatiefase. Vorig jaar is een betaling van € 22,5 miljoen voorgefinancierd uit dit budget. DOSCO is voor deze voorfinanciering gecompenseerd, waardoor er € 22,5 miljoen is toegevoegd aan dit budget. Een aantal kleine herschikkingen leidt tot een verhoging van het budget met € 14,9 miljoen.

Instandhouding

Het budget voor de instandhoudingsuitgaven is met € 31,9 miljoen verhoogd.

Voor nieuwe opdrachten die DOSCO ontvangen heeft en de extra uitgaven die dit voor instandhouding tot gevolg zal hebben, is in totaal € 20,2 miljoen budget toegevoegd. Als gevolg van prijsstijgingen, die in praktijk hoger zijn dan de prijscompensatie die ontvangen wordt, is het budget verhoogd met € 5,0 miljoen. Een aantal kleinere herschikkingen leidt tot een verhoging van het budget met € 6,7 miljoen.

Toelichting op de Over-/onderprogrammering

Met de actualisatie van de uitgaven voor de projecten op dit artikel zijn de uitgaven aangepast aan de verwachte realisaties van de projecten. Dit betekent dat de raming van de investeringen zodanig neerwaarts is aangepast, dat van overprogrammering geen sprake meer is. Zodoende is de overprogrammering in het geheel teruggebracht naar nul.

Beleidsartikel 6 IT

Artikel 6 IT (bedragen x € 1.000)				
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Verplichtingen	1.559.608	35.611	1.595.219
	Uitgaven	1.111.706	81.570	1.193.276
6.11	Verwerving	734.697	- 148.723	585.974
	<i>Opdrachten</i>	<i>734.697</i>	<i>- 148.723</i>	<i>585.974</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	78.414	- 78.414	0
	Verwerving: realisatie	656.283	- 70.309	585.974
6.12	Instandhouding	579.857	27.445	607.302
	<i>Opdrachten</i>	<i>579.857</i>	<i>27.445</i>	<i>607.302</i>
	Instandhouding IT	579.857	27.445	607.302
6.16	Over-/ onderprogrammering	- 202.848	202.848	0
	<i>Fonds</i>	<i>- 202.848</i>	<i>202.848</i>	<i>0</i>
	Fonds	- 202.848	202.848	0
	Ontvangsten	16.769	0	16.769

In totaal is voor 2024 100 % juridisch verplicht en 0 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget. Het huidige percentage juridisch verplicht wordt nog nader bezien in samenhang met veranderende leverschema's, en biedt daarmee richting de Slotwet geen zekerheid over de uiteindelijke realisatie op dit artikel.

Toelichting op de verplichtingen

Per saldo worden de verplichtingen voor IT met € 35,6 miljoen naar boven bijgesteld. De verplichtingen van de projecten die naar boven worden bijgesteld vinden plaats op verwervingen instandhouding. Voorbeelden hiervan zijn de verwervingsprojecten Vervanging HF Radiosystemen, FOX Crypto en Project Vervanging Grond-Lucht radio's . Deze projecten maken onderdeel uit van het FOXTROT-programma (commercieel vertrouwelijk). Gekozen is voor een aankoopstrategie waarbij eerst radio's (Militaire Transmissie Bouwblok) worden aangeschaft (opwaarste bijstelling) en in latere jaren de overige bouwblokken (neerwaartse bijstelling). Tevens vinden bij verschillende afzonderlijke projecten herfaseringen plaats aan de hand van de actuele inzichten en is een aantal diverse kleinere mutaties.

Toelichting op de uitgaven

Per saldo zijn de uitgaven met € 81,6 miljoen naar boven bijgesteld. Deze opwaartse bijstelling wordt hieronder toegelicht.

Verwerving

De neerwaartse bijstelling van € 148,7 miljoen komt voort uit verträgen bij verschillende afzonderlijke verwervingsprojecten. Het budget in voorbereiding is met € 78,4 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege 1) het overhevelen van deze middelen naar de realisatiefase en instandhouding op andere artikelen binnen het DMF en 2) het doorschuiven van projecten in voorbereiding naar latere jaren. Een voorbeeld van overheveling van middelen naar de realisatiefase is Satellietcommunicatie (SATCOM) (€ 21,6 miljoen). Twee voorbeelden van projecten die zijn doorgeschoven naar voorbereiding in latere jaren zijn C41 en de Vervanging van

Peoplesoft. C41 (€ 16,3 miljoen) is vertraagd door herprioritering in het IT-landschap. De vervanging van peoplesoft is vertraagd doordat Defensie het daarvoor opgerichte programma vernieuwing HR IT heeft stopgezet zoals eerder toegelicht in de Kamerbrief over ontwikkelingen op personeelsgebied (Kamerstuk [33763](#), nr. 157). Momenteel beziet Defensie hoe verdere invulling wordt gegeven aan de behoefte om de HR IT systemen te vervangen.

Bij een aantal IT-projecten in de realisatiefase worden de uitgaven in het juiste kasritme geplaatst. Daarbij wordt het budget in 2024 naar beneden bijgesteld. Het gaat om meerdere afzonderlijke IT- verwervingsprojecten: Roger (€ 17,8 miljoen), GrIT (commercieel vertrouwelijk), Lifecycle investeringen (€ 16,8 miljoen), kleinere IT-projecten (€ 14,3 miljoen) en Data Science Omgeving (€ 14,2 miljoen).

Ook heeft een aantal overhevelingen tussen andere artikelen en de Defensiebegroting (X) plaatsgevonden ten behoeve van personele uitbreidingen of instandhoudingsuitgaven als gevolg van verschillende projecten waarvan de instandhouding op andere artikelen plaatsvindt. Dit betreft per saldo een bijstelling naar boven van € 9,3 miljoen. De overheveling naar artikel 3 Land Materieel ten behoeve van wisselvoorraad van Battlefield Management System (BMS) van € 12,5 miljoen is daar een voorbeeld van. Tevens vinden bij verschillende afzonderlijke projecten herfaseringen plaats en is er een aantal kleinere mutaties (per saldo een neerwaartse bijstelling van € 0,4 miljoen).

Toelichting op de Over-/onderprogrammering

Met de actualisatie van de uitgaven voor de projecten op dit artikel zijn de uitgaven aangepast aan de verwachte realisaties van de projecten. Dit betekent dat de raming van de investeringen zodanig opwaarts is aangepast (€ 202,8 miljoen) dat van onderprogrammering geen sprake meer is. Zodoende is de onderprogrammering in het geheel teruggebracht naar nul.

Beleidsartikel 7 Bijdrage andere begrotingshoofdstukken Rijk

Artikel 7 Bijdrage andere begrotingshoofdstukken Rijk (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen	0	0	0
Uitgaven	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Tot Prinsjesdag 2024 werd het Defensiematerieelbegrotingsfonds gefinancierd met een bijdrage van de Defensiebegroting (X). Deze bijdrage was op de Defensiebegroting opgenomen op artikel 13, «Bijdrage aan het Defensiematerieelbegrotingsfonds». Vanaf Prinsjesdag 2024 wordt budget direct overgeheveld van de Defensiebegroting en de begrotingen van andere departementen naar de betreffende artikelen op het DMF. Het gebruik van dit artikel wordt opgeheven. Deze maatregel is technisch van aard.

Beleidsartikel 8 Overige Uitgaven en Ontvangsten

Artikel 8 Overige Uitgaven en Ontvangsten (bedragen x € 1.000)				
Art.	Verplichtingen	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
	Verplichtingen	917	3.840	4.757
	Uitgaven	0	3.840	3.840
8.18	Nader te wijzen uitgaven	0	3.840	3.840
	<i>Fonds</i>	<i>0</i>	<i>3.840</i>	<i>3.840</i>
	Fonds	0	3.840	3.840
	Ontvangsten	0	0	0

Op dit artikel worden de overige uitgaven en ontvangsten opgenomen. Het betreft hoofdzakelijk uitgaven en/of ontvangsten die op een later moment worden toebedeeld aan de beleidsartikelen. Een voorbeeld hiervan is de loon- en prijsbijstelling, die moet worden verdeeld over de afzonderlijke artikelen.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen worden opwaarts aangepast met € 3,8 miljoen en hangt samen met de uitgavenmutatie - zie ook de toelichting bij de uitgaven onderstaand.

Toelichting op de uitgaven

Herschikkingen binnen het Defensiematerieelbegrotingsfonds lopen via het nader te herverdelen artikel. De verdeling naar afzonderlijke projecten vindt dit jaar niet meer plaats. Het netto resultaat van herschikkingen van de tweede suppletoire binnen het fonds leidt tot een surplus van 3,8 miljoen.